

מסורת הש"ס

א) עינין חוס' יצמות סג. ד"ה זינן, ב) (תענית כה.), ג) נפי' כשתבא לקנות השור בדוק אם יש לו כרס גדולה כי עיין ערוך בערך כרס א'), ד) (שבת כח: ע"ז ת. ע"ש, ה) (ע"ז ת. א') ר"ה יא., ו) ז"ל לדעתן, ח) ונש' איתא למיט', ט) ז"ל אחר ד"ה מקרין מרתי, י) (וח' לשון הערוך [ערך צב א'] כל מעשה צראשית לקומתן נכראו לצייון נכראו פירוש לקומתן גדולים מלאים ולא קטנים שאזכירן לגדל לדעתן נכראו ולא דעת המיעוט וכן ופי' לצייון לשון יופי כמו לצדי כו'), כ) ביוצר לשמחת מורה, ל) ז"ל ושר ההפקדן, מ) [עיין חוס' יצמות שס שמתכו בשס פסקתא שמונה שמות וכו'], נ) ס"א שבעים וכן איתא בספר היטול הניאז הש"ה דף מו ע' דפוס אמ"ש ד"ה הכלל העולה, ס) ז"ל יאש"ה, ט) [לקמן פב:],

גליון הש"ס

גב' אלא צבינום. עיין פריש"י על המורה בראשית א' כה: תרג' ד"ה הרביב וכו' מפעיא ליה ליה אויעצא. עיין לקמן פס ע"ב חוס' ד"ה ולפסוקי:

מוסף רש"י

מקריין תרתי משמע. דתמן מקריין לו קרני (שבת כח.) ותיטב לה' משור פרי. אמר דוד ומיעב לה' תפלמי מזור, שמים שיהי שור דהיינו אוחז יוס שטלה כדכתיב שור או כשב וגו', הני עשוי וגמגר כפר שהא' בן ג' שפליט מקרינו לא חסר (ע"ז ח.). במקומות נברארו. שור עס קרניו מנוגדלין, וכיון שאל ראשו תחלה נמאלו קרנותיו קודמות לפרסותיו (שם). בדעתן נבראו. שאלם אס תפלין להברלות ואמרו כן (ד"ה יא. ושם: לדעתן). בצבינום. נטעם על אחד ואחד ובדפוס כל אחד ואחד (שם).

שיטה מקובצת

א) שור דרכו להיות כרסמן ופרסמן: ב) אלא א"כ נתגדל כל הצורך: ג) שר העולם אמרו קשה: ד) משום דכתיב למיניהו בעשייה או אינא אפי' בארץ מיבעיא ליה לר' יאשיה דאמר: ה) נרשם על מלות דבעי התם הרביע ועל מלות מהו מי גויב' דאמר ר"ל המרביע [שני מינים שבים] לוקח דגמרינן: ו) איצטרך את חוקותי לחוקים שחקקתי לך כבר: ז) ואי"ת הא דפרין התם:

אלו טרפות פרק שלישי חולין

פסוקי חולין, פרק שלישי

להדי יומא. נגד השמש: **דאיצינים ליה נהמא**. אחתן לו סעודה: **לגידא דרבינא**. על שפת נהר ששמו רבינא: **דרויה עלמא**. להתקצץ שס חיילותיו והוא נמכרין למקום שמהא רוח שולטת בו: **כנשיה**

לימא. טאטעו לים: **כנושא**. מכבדי הבית: **זלוחאי**. מרבזלי הבית בזנים מפני אצק העולה וכבר הם כלו לאכול כל זה: **אי הכי**. דנפישו חיילותיו כ"כ לא מצינא: **מספוריא**. דיוושלטריי"ש בלע"ז: **דוללי**. אשקניי"ש. וסימן זה היה למנורעים: **פסר דוללי**. דישבויריי"ד: **משקל לא שקיל**. הטובה משתנה: **שור**. דרכו להיות א'כרסתן ופרסתמן בעל כרס רחבה ופרסות רחבות: **גנוספיה**. זנבו: **שור שהקריב אדם הראשון**. כדאמרינן בלפני אידיהן במסכת ע"ז (דף ת.): **מקרין מפריס**. צשור של אדם הראשון קאי: **קרניו קודמין לפרסותיו**. שכל שוורים פרסותיהם נוולות עמם וקרנותיהם גדלים לאחר זמן אבל של מעשה בראשית צקומתם נצראו ובקרניהן וכשיאל מן הארץ ראשו תחלה נמאלו שקדמו קרנותיו לפרסותיו: **י' צקומתן נצראו**. ולפיכך קדמו קרנותיו שהרי עמו נוולו וילאו תחלה והיינו שור פר ציוס שהיה שור היה גדול כפר. שור בן יומו קרוי שור כדכתיב (ויקרא כב) שור כי יולד פר קיימא לן בן שלש (פרה פ"א משנה ב): **מקרין סרתי משמע**. שכן סתם שורים: **לרעס**. שזריעם שיצראס והם ניאותו: **לצבינום**. צדמות שצחרו להם: **שר העולם**. מלאך הממונה: **באילנות נאמר למיניהו עושה פרי למינו אבל צורעים לא נאמר בנאותם למינו אבל ציציאתם נאמר מזריע זרע למיניהו: שאין דרכן לנאס צערבוציא**. שהרי גדולים הן וענפיהן מרובין ואין ראוין ליגדל רלופים ותכופים כי אס מפחרים: **אמר הקב"ה למינסו**. שיאל כל אילן בעצמו צחוק מחצירו שיהא לו היכר: **אלו**. שריס אלו ודרכנו לנאס תכופין ומעורבצין ואס אין נוהרים לנאס כל עשב לצד הרי אין אלו ניכרין זה מזה על אחת כמה וכמה: **ישמח ה' במעשיו**. שכולן זיהיין צמנותיו: **לר'**

"בדעתן נבראו בצבינום נבראו תקרי צבאם" אלא צבינום דרש רבי חגינא בר פפא י"הי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקב"ה למיניהו באילנות נשאו דשאים קל וחומר בעצמן אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר למיניהו באילנות ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב"ה למיניהו אנו עאכ"ו מיד כל אחד ואחד יצא למינו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו בעי רבינא א"הרביב שני דשאים זה על גב זה לר'

דשרו בכלאי זרעים ואסירי צהרכבת האילן כדאיתא פרק ארבע מיתות (פאהדין ס.) ונפקא לן מדכתיב לן חוקותי תשמורו חוקים שחקקתי לך כבר צהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים והיינו צהרכבה דומיא דצהמה ושחקקתי לך כבר היינו לצני נח דכתיב צהו למיניהו באילנות וצהמה דלמיניהו איסור כלאים משמע כדמוכח צסוף שור שנגח את הפרה (צ"ק נה.) יא דבעי התם הרביע שני מינים שצים מהו מי גמרי למיניהו למיניהו מיבשה או לא ומצעיא לן אי הוי הרכבת ירק צירק כמו הרכבת אילן צאילן והוי צכלל שדך ואע"ג דכתיב למיניהו איצטריך את חוקותי שחקקתי לך כבר דלא הוה ידעינן דלמיניהו אמא לאיסור כלאים אי לא כתיב חוקותי ואי לא למיניהו מאת חוקותי לחוד לא הוה נפקא לן דה"א חוקותי ס שחקקתי לך כבר צמרה וא"ת ט הא פריך התם אלא מעתה ושמתם את חוקותי מאי חוקות שחקקתי לך כבר איכא ומאי קשיא הא לא מוקמינן האי אצני נח אלא משום דאשכחן נמי דכתיב למיניהו צמעשה בראשית וי"ל דמ"מ פריך שפיר דכי היכי דהאי לא קאי אצני נח האי נמי לא קאי אצני נח ומשני דהתם כתיב חוקותי צמר ושמתם אבל הכא כתיב חוקותי קודם תשמורו:

פרק שלישי חולין

בקומתן נבראו. לא בעי למימר שנצראו צעמידה דהא אמרינן צפרק אחד דיני ממונות (פאהדין דף לה:) גבי **אדם הראשון** רביעיית מוקה צו נשמה חמישית עמד על רגליו אלא צקומתן היינו שנגמרה כל קומתן מתחלתן: **אל תיקרי צבאם אלא צבינום**.

י' פירש צערוך דכולהו נפקי מצבינום שהוא לשון יופי כמו (ישעיה ד) לצני ולתפארת ומאחר שהן ציופיין זהו צקומתן ולדעתן שהיופי לא יצא אלא אם כן ס נגדל כל האורך ועוד יש לומר דקומתן נפיק מלשון הצנה: **פסוק זה שר העולם אמרו**. לפי מה שמפרשין דמנוך זה מטטרוין כמו שיקד הפייט ס תקיף מטטרוין ו שנהפך לשא מצשר ואומר דהוא שר העולם כמו שיקד הפייט שר המשרת נער נקרא הוא מטטרוין הנכבד והטורא ולאמרינן צפרק קמא דיצמות (דף נו: ושם) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי פסוק זה שר העולם אמרו ה וקשה מכאן דמשמע דשר העולם היה צשסת ימי צראשית ושמא אגדות הס שחלוקות זו על זו ומי צסוצר דמטטרוין הוא שר העולם לית ליה דחנות זה מטטרוין א"נ מה שקרא הפייט למטטרוין נער לא צשציל הפסוק של נער הייתי אלא לפי שכתוב צספר יוסיסיופן דלמטטרוין יש לו ט שצב שמות וחשיב נער וגם מצינו דנער שס מלאך הוא כדכתיב (זכריה ב) רון אל הנער הלז: **הרביב שני דשאין זה עץ גב זה מהו**. ואס תאמר מתניתין היא צמסכת כלאים צפרק קמא (משנה ו) אין נוטעין אילן צאילן ולא ירק צירק ועוד תנן (שס משנה ח) אין נותנין זרע דלעת צחון החלמית מפני שהוא ירק צירק וי"ל דמצעיא ליה צחוצה לארץ דשרו כלאי זרעים ואסירי הרכבת האילן כדאיתא צסוף פרק קמא דקדושין (דף נט.) דדריש שדך למעוטי כלאי זרעים שצחוצה לארץ והרכבת האילן אסורה מדכתיב (ויקרא יט) את ווגו' צהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה צהמה צהרצבה אף שדך צהרכבה ומה צהמה צין צאצך צין צחוצה לארץ אף שדך צין צאצך צין צחוצה לארץ ומצעיא ליה אי חשיבא ליה הרכבת זרעים כהרכבת אילן משום דכתיב יצבהן למיניהו או לא אי נמי אפילו צאצך *מיצעיא ליה לר' ס אושעיא דאמר ט עד שזרע חטה ושעורה וחרגן צמפולת יד דדילמא מתניתין דכלאים כרצנן אי נמי צשאר כלאי זרעים ואליצא דרצנן איירי הכא דאמר צהקומץ זוטא (מנחות דף טו:) קנצוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים לא אי נמי לצני נח קמיצעיא ליה

דשרו בכלאי זרעים ואסירי צהרכבת האילן כדאיתא פרק ארבע מיתות (פאהדין ס.) ונפקא לן מדכתיב לן חוקותי תשמורו חוקים שחקקתי לך כבר צהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים והיינו צהרכבה דומיא דצהמה ושחקקתי לך כבר היינו לצני נח דכתיב צהו למיניהו באילנות וצהמה דלמיניהו איסור כלאים משמע כדמוכח צסוף שור שנגח את הפרה (צ"ק נה.) יא דבעי התם הרביע שני מינים שצים מהו מי גמרי למיניהו למיניהו מיבשה או לא ומצעיא לן אי הוי הרכבת ירק צירק כמו הרכבת אילן צאילן והוי צכלל שדך ואע"ג דכתיב למיניהו איצטריך את חוקותי שחקקתי לך כבר דלא הוה ידעינן דלמיניהו אמא לאיסור כלאים אי לא כתיב חוקותי ואי לא למיניהו מאת חוקותי לחוד לא הוה נפקא לן דה"א חוקותי ס שחקקתי לך כבר צמרה וא"ת ט הא פריך התם אלא מעתה ושמתם את חוקותי מאי חוקות שחקקתי לך כבר איכא ומאי קשיא הא לא מוקמינן האי אצני נח אלא משום דאשכחן נמי דכתיב למיניהו צמעשה בראשית וי"ל דמ"מ פריך שפיר דכי היכי דהאי לא קאי אצני נח האי נמי לא קאי אצני נח ומשני דהתם כתיב חוקותי צמר ושמתם אבל הכא כתיב חוקותי קודם תשמורו:

ס.

בקומתן נבראו. לא בעי למימר שנצראו צעמידה דהא אמרינן צפרק אחד דיני ממונות (פאהדין דף לה:) גבי **אדם הראשון** רביעיית מוקה צו נשמה חמישית עמד על רגליו אלא צקומתן היינו שנגמרה כל קומתן מתחלתן: **אל תיקרי צבאם אלא צבינום**.

י' פירש צערוך דכולהו נפקי מצבינום שהוא לשון יופי כמו (ישעיה ד) לצני ולתפארת ומאחר שהן ציופיין זהו צקומתן ולדעתן שהיופי לא יצא אלא אם כן ס נגדל כל האורך ועוד יש לומר דקומתן נפיק מלשון הצנה: **פסוק זה שר העולם אמרו**. לפי מה שמפרשין דמנוך זה מטטרוין כמו שיקד הפייט ס תקיף מטטרוין ו שנהפך לשא מצשר ואומר דהוא שר העולם כמו שיקד הפייט שר המשרת נער נקרא הוא מטטרוין הנכבד והטורא ולאמרינן צפרק קמא דיצמות (דף נו: ושם) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי פסוק זה שר העולם אמרו ה וקשה מכאן דמשמע דשר העולם היה צשסת ימי צראשית ושמא אגדות הס שחלוקות זו על זו ומי צסוצר דמטטרוין הוא שר העולם לית ליה דחנות זה מטטרוין א"נ מה שקרא הפייט למטטרוין נער לא צשציל הפסוק של נער הייתי אלא לפי שכתוב צספר יוסיסיופן דלמטטרוין יש לו ט שצב שמות וחשיב נער וגם מצינו דנער שס מלאך הוא כדכתיב (זכריה ב) רון אל הנער הלז: **הרביב שני דשאין זה עץ גב זה מהו**. ואס תאמר מתניתין היא צמסכת כלאים צפרק קמא (משנה ו) אין נוטעין אילן צאילן ולא ירק צירק ועוד תנן (שס משנה ח) אין נותנין זרע דלעת צחון החלמית מפני שהוא ירק צירק וי"ל דמצעיא ליה צחוצה לארץ דשרו כלאי זרעים ואסירי הרכבת האילן כדאיתא צסוף פרק קמא דקדושין (דף נט.) דדריש שדך למעוטי כלאי זרעים שצחוצה לארץ והרכבת האילן אסורה מדכתיב (ויקרא יט) את ווגו' צהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה צהמה צהרצבה אף שדך צהרכבה ומה צהמה צין צאצך צין צחוצה לארץ אף שדך צין צאצך צין צחוצה לארץ ומצעיא ליה אי חשיבא ליה הרכבת זרעים כהרכבת אילן משום דכתיב יצבהן למיניהו או לא אי נמי אפילו צאצך *מיצעיא ליה לר' ס אושעיא דאמר ט עד שזרע חטה ושעורה וחרגן צמפולת יד דדילמא מתניתין דכלאים כרצנן אי נמי צשאר כלאי זרעים ואליצא דרצנן איירי הכא דאמר צהקומץ זוטא (מנחות דף טו:) קנצוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים לא אי נמי לצני נח קמיצעיא ליה

עין משפט ור מוצה

רגג א מיי פ"א מהל' כלאים הלכה ה סמג לאון רעט טושי"ע י"ד סי' נה סעיף ג:

תורה אור השלם

- המקרה במים עליותיז השם עבים רבובו דהנהלך על כנפי רחן: תהלים קד ג
- ויתשב לך משור פרי מקרן מפרים: תהלים סט לב
- ויכלו השמים ויהארוך וכל צבאם: בראשית ב א
- יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו: תהלים קד לא
- ויאמר אלהים תרשא והאריך דשא עשב מרירע וזרע עץ פרי עשה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן: בראשית א יא

לעיי רש"י

דיוושלטריי"ש [רישבולטורירש]. ספלה (מתקן להותרת פקעות). אשקניי"ש [אישקניא"ש]. דוללות. דישבויריי"ד [רישבויריי"ר]. לסתור.

רבינו גרשום

דיציבות ליה לחמא. כלומר בעינא ליכרה לו כיה: פוק צבית. כלומר הכן לו הכירה אגודה דימא: כנושיא. כלומר מכבדי רחבה וזולחאי מולפין הרחבה הרוח והגשמים: מסתורית. אטורירול בלעז: וסתר דוולאי. כלז עושה בה מלאכתה: כרסתן ופרסתן. כלומר סימנין של שור כרסו גדול ופרסותיו גדולות: מאי נפקא מינה למקח וממכר. כלומר מי שמוכר שור לחברו כרסתן ופרסתן איבעי ליה למיהב: מסייע ליה ליה למיהב: כלומר מה דאמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרנותיו קודמות לפרסותיו מסייע ליה לריב"ל דאמר כל מעשה בראשית בקומתן נבראו כל מה שעתיד להיות לו לאחר זמן נברא עמו וכשנברא בין בהמה בין אדה"ר נברא תחלה [הראש] וכשנברא הראשון היו קרנים בראש ואח"כ נבראו הפרסות: לצבינום נבראו. כלומר הקב"ה שאל להם רצונכם שאברא אתכם: לדעתן נבראו. בכלל